
A képmás-per, avagy gondolatok egy Pp. módosítás margójára Rainer Lilla^{*}

a 2015. április 2-án hatályba lépett 2015. évi XI. törvény a XXI/A. számú fejezet alatt egy új pertípussal, a képmáshoz és hangfelvételhez való jog érvényesítése iránti perrel (továbbiakban: képmás-per) egészíti a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényt (továbbiakban Pp.) Ezzel a sajtóhelyreigazítási eljáráshoz hasonló különleges pert hozott létre a jogalkotó, melynek célja a jogsérelem speciális, gyors, törvényszéki hatáskörbe tartozó eljárásban való orvoslása.

Az új pertípus lényege az, hogy akiről engedélye nélkül képmás vagy hangfelvétel készül, illetve ilyen – akár engedéllyel készített – képmás vagy hangfelvétel engedély nélkül kerül felhasználásra, az a készítőhöz, illetve felhasználóhoz kérelmet terjeszthet elő a jogsérelem orvoslására, a kérelem kérelmező által megszabott határidőben való teljesítésének elmulasztása esetén pedig jogai védelme érdekében pert indíthat, amelyet a bíróság soron kívül, rövid határidőkkel köteles lefolytatni.

A képmáshoz és hangfelvételhez való jogot az Alaptörvény mellett a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) is nevesíti, rögzíti az elkészítés és felhasználás feltételeit, továbbá ezen személyiségi jogokra is kiterjedően szabályozza a jogsértés felróhatóságtól függő, valamint attól független szankcióit.

Figyelemmel arra, hogy az érintett személy az anyagi jogi szabályozás alapján a Pp. módosítást megelőzően is kérhette jogainak védelmét és a jogsértés szankcionálást a Pp. általános szabályai szerint lefolytatandó perben, felvetődik a kérdés, hogy a módosítással bevezetett új pertípus létrehozása valóban szükséges és indokolt volt-e, illetve hogy annak megalkotása valóban biztosítja-e a jogalkotói szándékot, azaz a képmáshoz és hangfelvételhez való jog eddiginél egyértelműen hatékonyabb és gyorsabb védelmét, valamint a jogsérelem szankcionálását. A jelen tanulmány ezen kérdésekre keresi a választ.

^{*} Bírósági titkár

1. A képmáshoz és hangfelvételhez való jog kiemelése a személyiségi jogok közül

Az Alaptörvény a Szabadság és Felelősség című fejezetben – a tényleges tartalom részletes kibontása nélkül – több személyiségi jogot nevesít, egyebek mellett a magán és családi élethez, a jó hírnévhez fűződő jogot,¹ a személyes adatok védelmének jogát,² valamint a véleménynyilvánítás szabadságához és sajtószabadsághoz fűződő jogot.³

Az alaptörvényi védelemmel párhuzamosan szabályozza a személyiségi jogok védelmét a Ptk. a 2:42. §-ban rögzített generálklauzulával, majd egyes személyiségi jogoknak a 2:43. §-ban való példálódzó felsorolásával – köztük a becsülethez és jóhírnévhez való jog, a magántitokhoz és személyes adatok védelméhez való jog, valamint a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog rögzítésével – illetve ezt követően egyes személyiségi jogok tekintetében normatív szabályozással. Így a képmáshoz és hangfelvételhez való jog esetében a Ptk. kifejezetten az érintett személy hozzájárulását követeli meg a képmás és a hangfelvétel készítéséhez,⁴ kivételt tesz azonban a tömegfelvétel és a nyilvános közéleti szereplés eseteiben, melyekhez nem kellenek hozzájárulások.⁵ A Ptk. általánosságban, valamennyi személyiségi jogra vonatkozóan szabályozza azokat a szankciókat, amelyeket az érintett a személyiségi jogainak megsértése esetén kérhet.⁶

A Ptk. a személyiségi jogok szabályozását számos tekintetben a korábban kikristályosodott bírói gyakorlatnak megfelelően rendezi, azaz az „élő jogot”, a kialakult bírói gyakorlatot emeli a normatív szabályozás szintjére. Így, míg a képmás és hangfelvétel tekintetében a régi Ptk.⁷ szabályozása nem tette kötelezővé a felvétel készítéséhez az érintett hozzájárulását,⁸ a Ptk. a kialakult bírói gyakorlatnak megfelelően új elemként kifejezetten rögzíti, hogy a felvétel elkészítéséhez is megkövetelendő a jogosult hozzájárulása.⁹ A bírói gyakorlatban „a

¹ Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése alapján: Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

² Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdés

³ Alaptörvény IX. cikk

⁴ Ptk. 2:48. § (1) bekezdés

⁵ Ptk. 2:48. § (2) bekezdés

⁶ A Ptk. 2:51. § (1) bekezdésének a)-e) pontjában a felróhatóságtól független szankciókat, a 2:52. §-ában a sérelemdíj iránti igényt, valamint a 2:53. §-ban a kártérítési felelősség érvényesítésének lehetőségét.

⁷ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (továbbiakban: régi Ptk.).

⁸ A régi Ptk. 80. § (1) bekezdése alapján a személyhez fűződő jogok megsértését jelentette a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés, míg a (2) bekezdés rögzítette azt, hogy a képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához – a nyilvános közszereplés kivételével – az érintett személy hozzájárulása szükséges.

⁹ „Míg az 1959-es Ptk. általánosságban tiltotta a hangfelvétellel, képmással való visszaélést, anélkül, hogy meghatározta volna a visszaélésszerű magatartások körét, addig az új Ptk. már egyértelművé teszi, hogy a felvétel elkészítése és felhasználása egyaránt a jogosult rendelkezési körébe tartozó cselekmény” Fézer Tamás: Személyiségi Jogok, in: *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja* (szerk.: Osztvics András), Budapest, Opten Informatikai Kft., 2014, 301. o.

legtípusabban előforduló esetek eddig is a képmás vagy hangfelvétel jogosulatlan elkészítésével, felhasználásával megvalósuló visszaélések voltak”,¹⁰ ennek nyomán a legújabb kori bírói gyakorlat ahozzájárulás nélküli felvételkészítést önmagában a személyiségvédelmet megalapozó visszaélésnek minősítette,¹¹ és önmagában a fényképfelvétel elkészítéséhez adott hozzájárulást nem tekintette egyben a felhasználás engedélyezésének is.¹² Ugyanígy a bírói gyakorlat alakította ki azt, hogy a felvétel elkészítése vagy felhasználása milyen alapon nem minősül visszaélésnek, így például tömegfelvétel esetén,¹³ közvetlenül fenyegető vagy már bekövetkezett jogsértés bizonyítása érdekében készített felvétel¹⁴ esetén, illetve a birtokháborító magatartásról készült videófelvétel¹⁵ esetén, vagy hogy mi számít közszereplésnek,¹⁶ amikor a hozzájárulásra nincs szükség.

Az új típusú eljárás bevezetésével a jogalkotó a Ptk.-ban szabályozott személyiségi jogok közül ragad ki kettőt, a képmáshoz és hangfelvételhez való jogot, és rögzít a kiemelt védelmük biztosítása érdekében a Pp.-ben speciális eljárási szabályokat, létrehozva ezzel egy különleges, gyorsított pertípust.

Az új pertípus létrehozására vonatkozó törvényjavaslat általános indokolása szerint „A magánélethez való jogot napjainkban – a kommunikáció és információtechnológia fokozatos fejlődése révén – jellemzően a képmással és a hangfelvétellel történő visszaéléssel lehet megsérteni.”¹⁷ Az indokolás alapján „A mai digitális korban mindinkább sürgető feladattá válik annak biztosítása, hogy ezekben az esetekben az érintettel rendelkezésére álljon a jogsértések elleni gyors, hatékony és átlátható fellépési lehetőséget biztosító eljárási rend.”¹⁸ Az indokolás utal arra, hogy a Pp. szabályozása alapján a képmáshoz és hangfelvételhez való jogmegsértése esetén az általános szabályok alapján indítható per, azonban „a jogsértés jellege miatt elengedhetetlen a rövid időn belüli reagálás és szankcionálás”,¹⁹ továbbá kifejti, hogy a személyiség egyes elemei jogi védelmének erősítése, fokozott biztosítása szükséges nem csak az anyagi jogi, hanem a jogérvényesítés hatékonyságát növelő eljárási szabályozás révén is.

A fentiek alapján az újszabályozás a személyiségi jogvédelem köréből szakít ki egy részt azzal az indokolással, hogy a magánélethez való jog megsértése, és ezen a területen a jogsértés jellege miatt elkerülhetetlen a gyors jogvédelem, a jogsértés rövid időn belüli szankcionálása, azaz előnyben részesít egyes személyiségi jogokat más személyiségi jogokkal szemben. Az indokolás azonban semmilyen módon nem támasztja alá azt, hogy a magánélethez való jog megsértése „jellemzően” a képmással és hangfelvétellel való visszaéléssel

¹⁰ Uo. 301. o.

¹¹ BH2008.266., BDT2009.1962., BH1985.57.

¹² BDT2007.1682, BH1995.632. Kivételként ismeri el a bírói gyakorlat, ha a felvétel elkészítésére vonatkozó engedély a nyilvánosságra hozatalra is kiterjedt. (BDT2003.823)

¹³ BH1985.17.

¹⁴ BDT2014.3076.

¹⁵ BH2000.485.

¹⁶ BH2006.282., BDT2006.1298., BDT1999.4.

¹⁷ T/3018. sz. törvényjavaslat 3. oldal <http://www.parlament.hu/irom40/03018/03018.pdf>

¹⁸ Lásd uo. 3. oldal

¹⁹ Lásd uo. 3. oldal

történne, és nem tér ki arra, hogy a magán- és családi élettel szoros kapcsolatban álló egyéb személyiségi jogok (pl. magántitokhoz való jog, névviseléshez való jog, jóhírnév tiszteletben tartásához való jog) milyen okból maradnak ki ebből a speciális védelemből, holott a kommunikáció és az információtechnológia fokozatos fejlődése révén ezek megsértésének lehetősége is könnyebbé vált. Ugyanakkor, az indoklás „mai digitális korról” beszél, azonban a létrehozott új pertípus nem csak a digitális világra alkalmazandó, hanem általános jogérvényesítő eszköz, azaz az új per megindítható abban az esetben is, ha a képmással, vagy hangfelvétellel visszaélés nem a média, vagy internetes jelen idejű kommunikáció útján valósult meg.

A szabályozást megvizsgálva a képmáshoz és hangfelvételhez való jognak a Ptk.-ban elfoglalt helye alapján nem vezethető le, hogy milyen okból lenne szükség pont ezen személyiségi jogok speciális védelmére. Jogilag nem indokolható a Ptk.-ban rögzített személyiségi jogok között megkülönböztetést tenni, a személyiségi jogok közül egyet vagy többet kiemelni, miután a személyiségi jogok sem az Alaptörvény, sem a Ptk. szerint nem konkurálnak egymással.

A Pp. módosítás indokolását áttekintetve egyértelmű, hogy a jogszabálymódosítás nem felel meg a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (továbbiakban Jat.) 18. § (1) bekezdésében foglalt előírásoknak, amelyek értelmében a jogszabály tervezetéhez csatolt indokolásban kéne bemutatni azokat a társadalmi, gazdasági, szakmai okokat és célokat, amelyek a javasolt szabályozást szükségessé teszik, továbbá ismertetni a jogi szabályozás várható hatásait. Ennek ellenére az indokolás csak a már idézett, általános szinten utal a módosítás szakmai okaira és céljaira, a várható hatásokról pedig említést sem tesz. Utalás sincs az indokolásban a jogszabály előkészítése során végzett hatásvizsgálatra, tudomásunk szerint ilyen nem is készült. Az előzetes hatásvizsgálat elmaradása ezzel megsérti a Jat. 17. §-ban rögzítetteket, amely az (1) bekezdésben előírja, hogy a jogszabály előkészítője – a jogszabály feltételezett hatásaihoz igazodó részletességű – előzetes hatásvizsgálat elvégzésével felméri a szabályozás várható következményeit, illetve a (2) bekezdésében rögzíti, hogy a hatásvizsgálat során vizsgálni kell a tervezett jogszabály valamennyi jelentősnek ítélt hatását, különösen a társadalmi, gazdasági, költségvetési hatásait, az adminisztratív terheket befolyásoló hatásait, valamint a jogszabály megalkotásának szükségességét, a jogalkotás elmaradásának várható következményeit, és a jogszabály alkalmazásához szükséges személyi, szervezeti, tárgyi és pénzügyi feltételeket.

A fent kifejtettek alapján a Pp. módosítása – a módosítás szükségességének részletes vizsgálata nélkül – indokolatlan megkülönböztetést tesz az egyes személyiségi jogok között, kettőt kiemelve közülük, azonban sem a képmáshoz és hangfelvételhez való jog Ptk.-ban elfoglalt helyéből, sem a törvénymódosítás indokolásból nem vezethető le az, hogy milyen okból van szükség ezen két személyiségi jog különleges védelmére.

2. A sajtó-helyreigazítási perrel analóg szabályozásból eredő problémák

A jogalkotó az új per szabályozását lényegében a sajtó-helyreigazítási perhez hasonlóan rendezi. Mindkét eljárás soron kívüli, és mindkettőt meg kell, hogy előzze egy előzetes eljárás, amely során az érintett a jogsérelem orvoslása iránti kérelmet intéz a jogsértőhöz.

A sajtó-helyreigazítási eljárás szabályai 1973. óta szerepelnek a Pp.-ben, 2011. január 1-jei hatállyal ezek át – részben az időközben kialakult bírói gyakorlat, részben pedig a digitális, informatikai fejlődés hatására – átfogó módosításon.²⁰ Ugyanakkor ezen eljárásban jelenleg is több, szabályozatlan kérdés van, amire a választ a bírói gyakorlat alakította ki.²¹

Álláspontunk szerint az, hogy a sajtó-helyreigazítási eljárást a Pp. évtizedek óta szabályozza, és a bírói gyakorlattal kiegészítve²² ezen eljárás a gyakorlatban működik is, nem indokolhatta volna a szabályozás jellegének új pertípusra vonatkozó automatikus átvételét. Alapvető dogmatikai eltérés a két pertípus között, hogy a sajtó-helyreigazítási per esetén az eljárásjogi szabályok mögött részletesebben kidolgozott anyagi jogi háttér van:²³ a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény, amely fogalom-meghatározásokkal, kötelezettségek rögzítésével és felelősségi kérdések szabályozásával rendezi az eljárás háttérszabályait, meghatározva egyúttal a sajtó-helyreigazítási jog tartalmát is,²⁴ valamint a helyreigazító közlemény határidejét és módját. A képmáshoz és hangfelvételhez való jog esetén ilyen részletszabályozás nincs, a Ptk. pedig – a már említettek szerint – csak a képmás, hangfelvétel elkészítéséhez, illetve felhasználáshoz való hozzájárulás szükségességét, illetve hozzájárulás hiányában is jogszerű elkészítés, felhasználás eseteit rögzíti.

A jogsértés jellegéből adódóan eltérően kerültek szabályozásra a két pertípus esetében a jogsértő felé intézhető, majd a keresetben érvényesíthető szankciók. A sajtó-helyreigazítási per az általános személyiségvédelmi pertől abban is különbözik, hogy itt az előzetes eljárásban kizárólag helyreigazítás kérhető, a per során pedig az alperes kizárólag a közlemény helyreigazítására kötelezhető, más szankció – sem felróhatóságtól függő, sem attól független – nem érvényesíthető, majd ezt követően a jogsértéssel kapcsolatban indított személyiségi jogi perben

²⁰ Beiktatta a 2010. évi CIV. törvény 22. § (1) bekezdése

²¹ Példák a teljesség igénye nélkül: a keresetlevél benyújtására vonatkozó határidő anyagi vagy eljárásjogi jellege (BDT2008.1853., BDT2013.3039.), eljárási határidők számítása (BH1986.22., BH1998.236.), a tárgyalási időközre (ÍH2014.28.), az igazolási kérelemre (BH1990.61., BDT2002.660.) és a bizonyításra (BH1986.23., BH1992.12., BH1993.686., PK 14.) vonatkozó eljárási szabályok, a másodfokú eljárásban a keresetfelemelés (BH2008.181.) kérdése.

²² Ide tartoznak a Legfelsőbb Bíróságnak a bírói gyakorlat irányítására kiadott PK 12., PK 13., PK 14. és PK 15. számú állásfoglalásai

²³ Bővebben lásd Dr. Kiss Tibor: A sajtó-helyreigazítás gyakorlata az új szabályozási környezetben, *Magyar Jog* 2011/11., 651-658. o., valamint Dr. Kovács László: A jogalkalmazás mindennapi kérdései a sajtó-helyreigazítási perekben, *Magyar Jog* 2011/11., 659-670. o.

²⁴ 2010. évi CIV. törvény 12. § (1) bekezdés: Ha valakiről bármely médiatartalomban valótlan tényt állítanak, híresztelnek vagy vele kapcsolatban való tényeket hamis színben tüntetnek fel, követelheti olyan helyreigazító közlemény közzétételét, amelyből kitűnik, hogy a közlés mely tényállítását valótlan, illetve megalapozatlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben és ehhez képest melyek a való tények.

már nincs helye a helyreigazítás iránti kérelemnek, azonban bármely személyiségi jogi szankció iránt előterjeszhető a kereset.

A képmáshoz és hangfelvételhez való jog érvényesítése iránti új pertípusban már az előzetes eljárás során, a képmás vagy hangfelvétel készítőjéhez, illetve felhasználójához intézett kérelemben előterjeszhető a Ptk.-ban szabályozott, felróhatóságtól független szankciók egy része iránti kérelem, azaz az érintett itt kérheti a jogsértés abbahagyását; azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot; illetve kérheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását.²⁵ Ha a készítő, illetve felhasználó ennek a kérelmező által napokban megszabott határidőn belül nem tesz eleget, akkor a kérelmező a keresetében ezen túl kérheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását, valamint a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől. Így a képmáshoz és hangfelvételhez való jog érvényesítése iránti perben a Ptk. 2:51. § a)-d) pontjában szabályozott, felróhatóságtól független szankciók érvényesíthetők, viszont az e) pontban rögzített, szintén felróhatóságtól független jogkövetkezmény – azaz, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedésére kötelezhető a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint – ebben a perben nem terjeszhető elő. Ilyen kérelem, valamint sérelemdíj megfizetése és kártérítés iránti igény külön perben érvényesíthető.²⁶ A perben érvényesíthető szankciók leszűkítésének oka a törvény indokolása szerint az, hogy ezek a szankciók a jogsértés mielőbbi megszüntetését szolgálják, illetve hogy ezekre vonatkozóan a bizonyítás egy gyors, soron kívüli eljárásban is lefolytatható.

3. Különleges eljárások kivételességére való törekvés

A Pp. az 1953. január 1-jei hatálybalépésekor szűk körben, mindössze öt perre vonatkozóan tartalmazott különleges szabályokat, majd az idő múlásával került kibővítésre úgy, hogy jelenleg „Különleges eljárások” cím alatt 14 fejezet szabályoz ilyen eljárást.

Az új Pp. kodifikációja során is megfogalmazódott az igény a világos, átlátható és egyszerűbb szabályozás iránt, ennek megfelelően az új Polgári perrendtartás Kormány által elfogadott koncepciója²⁷ a szabályozási elvek és célok között rendezte azt, hogy „a különleges perekre vonatkozó szabályozás fenntartása mellett annak rögzítése, hogy a védendő érdekek és kiemelt szempontok mentén kizárólag az indokolt eltérések fogalmazhatók meg az egyes különleges perek

²⁵ Pp. 346/A § (1) bekezdés. Érhetetlen okból kimaradt a szabályozásból a Ptk. 2:51. § a) pontja szerinti tartalom megfelelője, a jogsértés megtörténtének elismerésére vonatkozó kérelem.

²⁶ Pp. 346/B. § (1) bekezdés

²⁷ Az új Polgári perrendtartás koncepcióját (továbbiakban: Pp. koncepció) a Kormány a 2015. január 14. napján megtartott ülésén fogadta el. A Pp. koncepció elérhető itt: <http://www.kormany.hu/download/f/ca/30000/20150128%20Az%20%C3%BAj%20polg%C3%A1ri%20perrendtart%C3%A1s%20koncepti%C3%B3ja.pdf>

esetében.²⁸ A Polgári Perjogi Kodifikációs Szerkesztőbizottság által az Igazságügyi Miniszter részére megküldött, a polgári perjogi kodifikációról szóló 1267/2013 (V.17.) Korm. határozat által elkészíteni rendelt Konceptió I. Tervezete (2014. június 30., a továbbiakban: Konceptió I. Tervezete) szintén rögzíti, hogy „a Konceptió a különleges perek körének meghatározása során a mértéktartásra törekszik, kerülni szándékozik a felesleges túlhajtásokat, és csak ott látja szükségesnek különleges pertípus megalkotását, ahol annak eljárásjogi szakmai indoka van.”²⁹

Az új pertípus bevezetésének célja a törvénymódosítás már hivatkozott általános indokolása szerint a rövid időn belüli reagálásra és szankcionálásra vonatkozó lehetőség megteremtése. A szabályozás „különlegességét” azonban kizárólag a soron kívüli eljárás, azaz a kötött és rövid eljárási határidők jelentik, mivel mind az elsőfokú,³⁰ mind a másodfokú³¹ bíróságnak a keresetlevél, illetve a fellebbezés beérkezésétől számított nyolcadik napra tárgyalást kell tűznie, illetve a tárgyalás – legfeljebb nyolc napra – csak kivételesen halasztható el.³²

Alláspontunk szerint a különleges eljárásra vonatkozó szabályozás létrehozásának indoka önmagában az eljárás gyorsítása nem lehet. Az új Pp. koncepciója is rögzíti, hogy perhatékonyság növeléséhez, az eljárások ésszerű időn belüli befejeződéséhez a határidők csökkentése nem elegendő.³³ Utalunk arra, hogy a váltóperre vonatkozó szabályozás – amelyre a Pp. a jelenleg hatályos „leggyorsabb”, három napon belüli eljárást írja elő – sem különleges eljárásként kerül szabályozásra, hanem az általános perekben belül – de a határidők vonatkozásában eltérő szabályokkal.³⁴

A különleges eljárásként való szabályozást indokolhatná még a perek tömeges vagy tipikus jellege, azonban ebben az esetben ez nem merül fel, illetve – mivel hatásvizsgálat a már említettek szerint, a Jat. 17. §-ban rögzítettekkel szemben nem készült – erre vonatkozóan adat nem áll rendelkezésre.

Az egyértelmű, hogy az új pertípus tovább növeli a soron kívül intézendő ügyek számát, amelyek már a módosítást megelőzően is több tucatnyian voltak, és amelyeket a bíróságoknak a nem soron kívüli, „általános” eljárások rovására, rövid – három, nyolc vagy tizenöt napos határidővel – kell intéznie. Mivel nem történt előzetes hatásvizsgálat, nem került sor annak felmérésére, hogy a módosítás mennyiben növeli a bíróságok költségvetését, adminisztratív terheit, a tervezett követelmények teljesíthetőek-e a bíróságok rendelkezésre álló személyi, szervezeti,

²⁸ Pp. koncepció 3. oldal

²⁹ Konceptió I. Tervezete 278. o.

³⁰ Pp. 346/C. § (1) bekezdés

³¹ Pp. 346/E. § (1) bekezdés

³² Pp. 346/D. (3) bekezdés

³³ A Pp. Konceptió alapján a „már említett, adott keretek a módosítások irányait is behatárolták, többnyire egy irányba, a határidők csökkentésének irányába hatottak, amelyek tekintetében bebizonyosodott mára, hogy nem elegendők a perhatékonyság növeléséhez, és különösen ezen belül az eljárások ésszerű időn belüli befejezése követelményének érvényre juttatásához.” Pp. Konceptió 2. oldal

³⁴ Megemlítendő, hogy a Konceptió I. Tervezete a 275. oldalon rögzíti, hogy egyebek mellett a váltóper esetében is érdemes megvizsgálni, hogy célszerű-e az új polgári perrendtartásban külön eljárásként szabályozni.

tárgyi és pénzügyi feltételeivel – különös figyelemmel a Fővárosi Törvényszékre, ahol eddig is számos soron kívüli eljárás nehezítette az ésszerű időn belüli ügyintézését.

Amennyiben a jogalkotói cél a két személyiségi jog kiemelésével és különleges védelmével kapcsolatban indokolható is lenne, az akkor is megállapítható, hogy nem szerencsés a módosítás időzítése, miután folyamatban van az új Pp. kodifikációja, és álláspontunk szerint – hosszabb megfontolás, és hatásvizsgálatok elvégzése után – a szabályozás szükségessége és módja tekintetében az új Pp.-nek kellett volna állást foglalnia.³⁵

4. Az új pertípus létrehozása helyetti alternatíva

Az új pertípus bevezetésének indoka a rövid időn belüli reagálás és szankcionálás biztosítása volt, azonban egy ennek a követelménynek megfelelő és ezt biztosító eljárási lehetőség már a Pp. módosítását megelőzően is rendelkezésre állt, mégpedig a Pp. 156. §-ban³⁶ szabályozott ideiglenes intézkedés formájában.

Az ideiglenes intézkedés soron kívüli, gyors, hatékony és átlátható fellépési lehetőség, amely számos pertípusban és jogvitában alkalmazható, és a gyakorlat alapján alkalmazandó is.³⁷ Az ideiglenes intézkedésre vonatkozó szabályozás alapján az érintett félnek a megsértett személyiségi jogainak védelme érdekében előterjesztett ideiglenes intézkedés elrendelése iránti kérelméről a bíróság soron kívül, előzetesen végrehajtható végzésben határoz.³⁸

A fentiek szerint egy új pertípus alkalmazása helyett elegendő lenne, ha a személyiségi jogi per során a felperes ideiglenes intézkedés elrendelése iránti kérelmet terjesztene elő. Bár álláspontunk szerint erre az ideiglenes intézkedés jelenlegi szabályozása mellett is lehetősége van a felperesnek egy, az általános szabályok szerint zajló személyiségi jogi perben, a szabályozás egyértelműsítése és a jogalkalmazás egységessége érdekében célszerű lett volna az új pertípus

³⁵ A Pp. koncepció az 57. oldalán rögzíti is, hogy "A polgári perjogi kodifikációról rendelkező 1267/2013. Korm. határozat preambulumban meghatározott kiemelt célok között szerepelt a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény által újraszabályozott polgári anyagi jogviszonyok és az anyagi jogi normák érvényesülésének biztosítása, mely az új perrendtartásra hárul."

³⁶ Pp. 156. § (1) bekezdése alapján a bíróság kérelemre ideiglenes intézkedéssel elrendelheti a kereseti kérelemben (viszontkeresetben), illetve az ideiglenes intézkedés iránti kérelemben foglaltak teljesítését, ha ez közvetlenül fenyegető kár elhárítása vagy a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása, illetve a kérelmező különös méltánylást érdemlő jogvédelme érdekében szükséges, és az intézkedéssel okozott hátrány nem haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket. A bíróság az ideiglenes intézkedés elrendelését biztosítékadáshoz kötheti. A kérelmet megalapozó tényeket valószínűsíteni kell.

³⁷ A régi Ptk. 85. § (4) bekezdése kifejezetten rögzítette is, hogy a személyhez fűződő jogok érvényesítése iránti perben a bíróság ideiglenes intézkedést tehet. A gyakorlat ennek megfelelően alkalmazta az ideiglenes intézkedés jogintézményét személyiségi jogi perben is, rendkívül sürgős szükség esetén akár a felek meghallgatásának mellőzésével. (BDT2011.2428., Fővárosi Ítéletábrla Pf.20156/2012/6.)

³⁸ Bővebben lásd Murányi Katalin: A polgári jogi igények érvényesítésének eljárási szabályai, in: *A személyiség jogi védelme* (szerk.: dr. Petrik Ferenc), Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1992, 230-231. o.

bevezetése helyett a Pp. 156. §-ában utalni arra, hogy a felperes személyiségi jogi perben is előterjeszthet ilyen kérelmet. Ez a megoldás az évtizedes gyakorlata alapján valóban gyors és hatékony jogvédelmet biztosítana. A képmás-perben a tényleges jogvédelem viszont csak az ítélet jogerőre emelkedése után valósulhat meg – amely még a nagyon rövid eljárási szabályokat figyelembe véve is csak később következhet be, mint egy előzetesen végrehajtható ideiglenes intézkedésről való döntés az általános szabályok szerint zajló személyiségijogi perben.

5. Az új pertípushoz kapcsolódó szabályok módosítása, illetve a módosítás elmaradása

Az új pertípus bevezetésével egyidejűleg a Pp. 23. § (1) bekezdésének i) pontja kiegészült azzal, hogy a képmáshoz és hangfelvételhez való jog érvényesítése iránt indított perek a törvényszék hatáskörébe tartoznak. A módosítás lényegében felesleges, miután a 23. § (1) ga) pontja alapján³⁹ a per amúgy is törvényszéki hatáskörbe tartozik. Elmaradt viszont a Pp. 73/A. § (1) bekezdése bb) pontjában – amely a kötelező jogi képviselőt esetei alóli kivételeket szabályozza – a képmáshoz és hangfelvételhez való jog érvényesítése iránti perre vonatkozó visszautalás. Így az a helyzet állt elő, hogy ebben a perben a jogi képviselő kötelező, ezzel szemben az eljárásra folyamatában rendkívül hasonló sajtó-helyreigazítási perekben, valamint a felróhatóságtól független szankciók alkalmazása iránti személyiségi jogok megsértésével kapcsolatos perekben pedig nem.⁴⁰ Miután a képmáshoz és hangfelvételhez való jog érvényesítése iránti per nem előfeltétele a személyiségi jogok érvényesítése iránti pernek, előállhat az a helyzet, hogy a felperes a képmás-perrel egyidejűleg, például a Ptk. 2:51. § (1) bekezdésének e) pontja iránti szankció érvényesítése iránt is pert indít, meg mondjuk a sajtó útján elkövetett jogsértés esetén ezzel szintén egy időben ugyanazon tényállás alapján egy újabb perben sajtó-helyreigazítást is kér, így akár ugyanazon törvényszék előtt indít meg egyidejűleg három különböző, de ugyanabból a jogalpból származó pert – kettőben jogi képviselő nélkül eljárva, míg a harmadikban kötelező jogi képviselőről gondoskodva. A szabályozás ezen módja visszásságának okára a törvénymódosítás indokolásában utalás sincs, és álláspontunk szerint jogilag nem indokolható.

6. A szabályozásról – részletesen

A jelen fejezetben az új pertípus részletes szabályozása kerül bemutatásra.

6.1. Az előkészítő szakaszra vonatkozó szabályozás. A Pp. 346/A. § (1) bekezdése alapján a Ptk. 2:51. § b)-d) pontjának megfelelő kérelmet terjeszthet

³⁹ A Pp. 23. § ga) pontja értelmében a törvényszék hatáskörébe tartoznak azok a perek, amelyekben felróhatóságtól független szankciók alkalmazását kérik, ideértve azokat a pereket is, amelyekben a felróhatóságtól független szankció mellett – e jogok megsértése miatt – sérelemdíj, illetve kártérítés iránti igényt is érvényesítenek.

⁴⁰ A Pp. 73. § (1) bekezdésének bb) pontja

elő a képmás, hangfelvétel készítőjéhez, illetve felhasználójához az, akiről hozzájárulása nélkül képmás vagy hangfelvétel készül, illetve kerül felhasználásra. A kérelem előterjesztésének határideje a készítésről, illetve a felhasználásról történt tudomásszerzés időpontjától számított harminc nap, de – a (2) bekezdés alapján – a készítésnek, illetve felhasználásának időpontjától számított hat hónap eltelte után a sérelem orvoslása iránti kérelem előterjesztésének nincs helye.

A szabályozás a kérelem tartalmán túl annyiban tér el a sajtó-helyreigazítási pertől, hogy ott a kérelem előterjesztésének határideje a közlemény közzétételétől kezdődik – értelemszerűen, miután ennek időpontja egyértelműen megállapítható. Ezzel szemben a képmás-perben szabályozott „tudomásszerzést” lényegesen nehezebb bizonyítani, illetve eleve jóval nehezebb megállapítani a jogsértés bekövetkeztének időpontját abban az esetben, ha a felvétel elkészítésének időpontja nem behatárolható⁴¹ (például a fényképen nincs digitálisan rögzítve az időpont), vagy nem állapítható meg egyértelműen, hogy az mikor került felhasználásra (például mikor történt a kép feltöltése egy honlapra).

A Ptk. 2:51. §-a szerinti jogkövetkezményeket az érintett „általános” perben elévülési időn belül kérheti, a különleges eljárásban viszont a tudomásszerzéstől számított harminc napja, illetve a jogsértéstől számított legfeljebb hat hónapja van erre. Érthetetlen az, hogy ha a módosítás célja a jogsértő állapot gyors megszüntetése, a gyors szankcionálás, akkor milyen okból kap a jogosult harminc napot annak meggondolására, hogy kívánja-e a jogát egy speciális, gyors lefolyású eljárásban érvényesíteni, és a kérelmezőhöz, felhasználóhoz kíván-e kérelmet intézni – különös figyelemmel arra, hogy a bíróságnak 8 napon belül kell tárgyalást tartania akkor is, ha a jogosult mondjuk a 29-ik napon döntötte el, hogy igen, érvényesíti az igényét. A hat hónapos határidő hosszúsága szintén érthetetlen, hiszen ha egy képet tegyük fel jogosulatlanul jelentetnek meg egy honlapon, egy hat hónappal későbbi kérelem alapján a jogsérelem gyors orvoslásának igénye már értelmét veszítette.

Visszás helyzet állhat elő abban az esetben, amikor a képmás, illetve hangfelvétel készítője és felhasználója nem azonos személy. Ha a képmás vagy hangfelvétel jogosulatlan elkészítését követően a jogosulatlan felhasználásra csak később kerül sor – olyan időpontban, amikor a készítéstől számítva már több mint hat hónap eltelt – a jogosult viszont csak a felhasználásból szerez tudomást a készítésről, a készítővel szemben a különleges perben már igényt nem érvényesíthet (azaz, különleges eljárást indíthat a felhasználóval szemben, és az általános szabályok szerinti eljárást a készítővel szemben).

Problémát okozhat a gyakorlatban, hogy a törvényszöveg nem rögzíti, hogy a jogsértőnek mennyi időn belül kéne a jogosult kérelmének eleget tennie, hanem a határidő meghatározását a jogosultra bízza azzal, hogy annak napokban megállapítottnak kell lennie.⁴² Sajtó-helyreigazítási eljárás esetében a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény rögzíti

⁴¹ Természetesen ha a felvétel készítésének időpontja nem állapítható meg, a jogosult az igényét a felhasználóval szemben a képmás-perben a felhasználástól számított időintervallumon belül érvényesítheti.

⁴² Pp. 346/B. § (1) bekezdés

ezt a határidőt,⁴³ ami a jogsértő személyétől függően öt vagy nyolc nap lehet. A képmás-perben a határidő viszont a jogosult választása szerint akár egyetlen nap is lehet, ami a sajtó-helyreigazítási eljáráshoz képest irreálisan rövid, figyelemmel arra is, hogy utóbbiban a kötelezett egy szervezet (napilap szerkesztősége, médiaszolgáltató, hírügynökség), előbbiben pedig akár magánszemély is lehet.

A Pp. 346/A. § (3) bekezdése alapján, ha a kérelem határidőben került előterjesztésre, akkor a teljesítését csak akkor lehet megtagadni, ha a kérelemben előadottak valósága nyomban megcáfolható. A normaszöveg itt tartalmában megegyezik a sajtó-helyreigazítási eljárásnál szabályozottakkal, azonban a két jogsérelem eltérő sajátosságai miatt talán helyesebb lett volna a „nyomban megcáfolható” helyett más megfogalmazás, mert ez a rendelkezés elsősorban a jóhírnév sérelmét eredményező tényállítások esetén értelmezhető. Így alkalmazhatóbb lenne egy olyan megfogalmazás, hogy a kérelem teljesítését csak akkor lehet megtagadni, ha a készítéshez, felhasználáshoz adott hozzájárulás nyomban igazolható, vagy megállapítható, hogy hozzájárulásra a készítéshez, felhasználáshoz nem volt szükség.

Problémát jelenthet a gyakorlatban az, hogy a készítő, illetve felhasználó nem minden esetben tudja megítélni, hogy a jogosult a kérelmet határidőben terjesztette-e elő, hiszen nem feltétlenül tudja megállapítani, hogy a jogosult mikor szerzett tudomást a készítésről, illetve felhasználásról.

6.2. A keresetindítás. A jogosult az általa megszabott határidő eredménytelen lejártát követő 15 napon belül élhet keresettel.⁴⁴ A képmás-perben a felperes a Ptk. 2:51. § a)-d) pontjainak alkalmazása iránti kérelmet terjeszthet elő, a személyiségi jogainak megsértése miatti egyéb szankciók alkalmazását⁴⁵ külön perben kérheti.⁴⁶ A képmás-pert más keresettel összekapcsolni, egyesíteni nem lehet.⁴⁷

Azt semmi sem zárja ki, hogy a jogosult az egyéb szankciók érvényesítése iránt akár a képmáshoz és hangfelvételhez való jog érvényesítése iránti per megindításával egyidejűleg, akár azt követően személyiségi jogi pert indítson a további szankciók iránt, illetve hogy adott esetben sajtó-helyreigazítási eljárást is indítson.⁴⁸ Az általános szabályok szerint indított, egyéb felróhatóságtól független

⁴³ 2010. évi CIV. törvény 12. § (2) bekezdés

⁴⁴ Pp. 346/B. § (3) bekezdés

⁴⁵ Azaz a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés e) pontja szerint azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint; valamint a Ptk. 2:52. §-a szerinti sérelemdíjat és a 2:53. § szerinti kártérítést.

⁴⁶ Pp. 346/B. § (1) bekezdésének utolsó mondata, 346/F. §

⁴⁷ Pp. 346/B. § (2) bekezdés

⁴⁸ A bírói gyakorlat alapján az érvényesített jog különbözősége miatt sem anyagi jogi, sem eljárási jogi akadálya nincs annak, hogy a sajtóban elkövetett jogsértés jellegétől függően a sértett fél a sajtó-helyreigazítással egyidejűen vagy több egyéb személyhez fűződő joga megsértése miatt is jogvédelmet igényeljen (BH1996.525.) Abban az esetben, ha mind a sajtó-helyreigazítási, mind pedig az általános személyiségvédelmi per feltételei egyidejűleg fennállnak, a jogosult választhat a kétféle igényérvényesítési mód között, ha ugyanaz lenne a kereseti kérelem tárgya. Más esetekben a sajtó-helyreigazítási per indítása nem akadálya az általános személyiségvédelmi per megindításának – Sántha Ágnes: A sajtóhelyreigazítási eljárás, in: *A polgári perrendtartás magyarázata 2.* (szerk.: Németh János – Kiss Daisy), Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft, 2007, 2075. o.

szankció érvényesítése iránti per törvényszéki hatáskörbe tartozik akkor is, ha azzal egyidejűleg felróhatóságtól függő szankciót – sérelemdíj, kártérítés iránti igényt – is érvényesítenek.⁴⁹ Azonban előfordulhat az is, hogy az általános szabályok szerint indított per – ha az pl. csak 30 millió forint alatti sérelemdíj megfizetésére irányul – nem is törvényszéki hatáskörbe, hanem járásbíróságra tartozik.

Viszont mivel ezekben a perekben a peres felek személye és a jogalap megegyezik, a szabályozásnak rendeznie kellett volna a perfüggőség, valamint az anyagi jogerő kérdését. Felfüggesztési ok lehet-e az általános szabályok szerint zajló perben az, hogy különleges szabályok szerint zajló per is van folyamatban, illetve ha az egyik perben tényállást megállapító ítélet született, az köti-e a másik perben eljáró bíróságot? Ezek a nyitott kérdések tisztázhatóak lettek volna azzal, ha a szabályozás engedné a perek egyesítését (de legalább az azonos ténybeli alapból származó sajtó-helyreigazítási per és képmás-per egyesítését, figyelemmel arra, hogy mindkét eljárás soron kívül intézendő), vagy legalább egy kizárólagos illetékességi szabállyal arról rendelkezne, hogy ilyen esetben mindegyik per egy törvényszék hatáskörébe tartozik – hogy a bíróság legalább biztosan tudomással bírjon arról, hogy másik per is van folyamatban. Nehéz jogi indokolását adni annak, hogy a kereset milyen okból nem lehet összekapcsolni az azonos ténybeli alapból származó személyiségi jog érvényesítésére vonatkozó keresettel, illetve, valószínűsíthetően csak szimplán az áll a normaszöveg háttérében, hogy a sajtó-helyreigazítási per is így került 1972-ben szabályozásra.⁵⁰

Miután az eltérő perekben érvényesített jog különböző, a Pp. 4. § (1) bekezdése alapján elméletben a bíróságot határozatának meghozatalában a másik perben hozott határozat, illetve az abban megállapított tényállás nem köti. Így nem kizárt, hogy a törvényszék különböző tanácsai, vagy a képmás-perben eljáró törvényszék és a sérelemdíj tárgyában eljáró járásbíróság a tényállás és a jogsértés megvalósulása tekintetében eltérő jogi álláspontot fogadjon el. Ez a szabályozás nemcsak a jogbiztonsággal, hanem a hatékonysággal is ellentétes, miután a bírói fórum szükségtelen megkettőzését (vagy megháromszorozását) eredményezi.

A szabályozás alapján a jogosult a keresetében többet kérhet, mint a jogsértőhöz eljuttatott kérelmében: a perben már kérheti a jogsértés megtörténének bírósági megállapítását, valamint a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől. A jogsértés megállapítására vonatkozó szabályozás viszont ellentétben áll a pertípus bevezetésének indokával, ami a sérelmes helyzet gyors megszüntetését célozza. A jogsértés megállapításához – a jó hírnév megsértéséhez hasonlóan – adott esetben részletesebb bizonyításra lenne szükség, ami a rövid határidőkre tekintettel a képmás-perben nehezen folytatható le.⁵¹

A Pp. 346/B. § (3) bekezdésének utolsó mondata alapjánha az, aki a képmás vagy hangfelvétel készítőjének, illetve felhasználójának minősül, nem természetes

⁴⁹ Pp. 23. § (1) bekezdésének ga) pontja

⁵⁰ 1972. évi 26. törvényerejű rendelet 60. §

⁵¹ Kiemelendő az is, hogy a jogsértés megállapítása iránti kérelemnek a Pp. 123. §-ában foglalt korlátozás figyelembevételével csak abban az esetben van helye, ha a felperes teljesítést nem követelhet, így ilyen esetben arra vonatkozóan is bizonyítás lefolytatása válhat szükségessé, hogy teljesítés egyébként követelhető-e.

személy, félként jár el akkor is, ha egyébként nincs perbeli jogképessége. Miután nincs olyan anyagi jogi háttérszabály, amely jogképességgel nem rendelkező szervezetet készítőnek, illetve felhasználónak minősítene, és a törvény indokolása sem tér ki arra, hogy ki lehet a jogképességgel nem rendelkező fél, a szabályozás gyakorlati alkalmazása problémákhoz vezethet. A szabályozás mintája vélelmezhetően itt is a sajtó-helyreigazítási eljárás volt, amely rögzíti, hogy a kötelezett – aki médiaszolgáltató, sajtótermék szerkesztősége vagy hírügynökség lehet – perbeli jogképesség hiányában is félként jár el.⁵² A sajtó-helyreigazítási eljárást követő szabályozás azonban itt sem szerencsés, egyrészt azért, mert míg az előbbinél meg lehet határozni azt az alanyi kört – a szerkesztőségeket – akikre a szabályozás vonatkozik, utóbbinál azonban nem,⁵³ másrészt pedig azért sem, mert a sajtó-helyreigazítási eljárásban az esetlegesen jogképességgel nem rendelkező alperessel (szerkesztőséggel) szemben csak egyetlen szankció, a közzététel iránti kérelem érvényesíthető, a további jogkövetkezményeket a jogi személyiséggel rendelkező kiadóval szemben kell a felperesnek érvényesítenie. A képmás-perben a perbeli jogképességgel nem rendelkező személy félként jár el, azonban a szabályozás hiányában az a bírói gyakorlatra van bízva, hogy a szankciók miképpen érvényesíthetőek egy ilyen féllel szemben.

A kifejtett problémák elkerülhetőek lettek volna, és a szabályozás indokának is megfelelt volna az, ha a képmás-per alkalmazási körét – a sajtó-helyreigazítási eljáráshoz hasonlóan – a jogalkotó a médiatartalomban engedély nélkül közzétett képmásokra és hangfelvételekre korlátozta volna, és a jogsértés következményeként egy a felvétel törlésére is kiterjedő, a helyreigazításhoz hasonló szankciót szabályozott volna.

6.3. Soron kívüli eljárás. A bíróság a perben soron kívül jár el, és ha a keresetlevél határidőben került előterjesztésre, akkor legkésőbb a keresetlevél benyújtásától számított nyolcadik napra tárgyalást tűz.⁵⁴

A szabályozás alapján világos az elkésett keresetlevél sorsa: a Pp. 130. § (1) bekezdésének h) pontja alapján idézés kibocsátása nélküli elutasítás.⁵⁵ A szabályozás azonban nem rendelkezik arról, ha az elkésettségen kívüli, más hibája van a keresetlevélnek, így például, hogy hiányos keresetlevelet milyen határidővel kell a felperesnek hiánypótlásra visszaadni? Ha a jogalkotó a hatékonyság eszközét a kötött határidőkben és a soron kívüli intézésben látta, akkor érthetetlen, hogy miért nem rendelkezett hiánypótlás esetén is a rövid határidőről (mint ahogy az sem érthető, az ítélet előzetesen végrehajthatónak való minősítése milyen okból

⁵² Pp. 343. § (3) bekezdés

⁵³ Az alperesi kör meghatározásánál problémát okozhat a szabályozás hiánya abban a vonatkozásban is, hogy jogi személy által készített képmás, hangfelvétel esetén ki minősülhet készítőnek, illetve felhasználónak: a jogi személy, vagy a nevében eljáró tag, illetve alkalmazott? A sajtó-helyreigazítási eljárás esetén ezt a kérdést az ágazati háttérszabály (a 2010. évi CIV. törvény) rendezi, a képmás-pernél azonban ilyenről nincs szó.

⁵⁴ Pp. 346/C. § (1) bekezdés

⁵⁵ A kötött, rövid határidőkre, valamint a hiánypótlási határidő rendezetlenségére tekintettel célszerű lett volna annak előírása, hogy a keresetlevél kötelezően csatolandó melléklete az alpereshez intézett kérelem, a kézbesítést igazoló dokumentum, továbbá az idézések kézbesítésének elősegítése érdekében a felek rövid úton való elérhetősége.

maradt el a szabályzástól). Nem került rögzítésre azt sem, hogy mi a teendő egy alakilag hiányos előkészítő eljárás esetén, elutasítható-e idézés kibocsátása nélkül, és ha igen, a Pp. 130. § (1) bekezdésének melyik pontja alapján, vagy kötelező ebben az esetben is tárgyalást tartani, és a kérelmet ítélettel elutasítani?

Az a bírói gyakorlatban már régóta bebizonyosodott,⁵⁶ hogy a bíróság számára a tárgyalás kitűzésére meghatározott nyolc napos határidő munkaszervezési okok miatt az esetek többségében nem elegendő, illetve a tárgyalás ilyen határidejű kitűzése esetén is gyakran előfordul, hogy érdemi tárgyalást nem lehet tartani, mert a postai szolgáltatások időigényére tekintettel az idézések kézbesítésének szabályszerűsége nem állapítható meg. A nyolc napos határidő előre láthatóan és egyértelműen betarthatatlan akkor, amikor az egyik félnek külföldre kell kézbesíteni, márpedig ezen eljárásban az alperes személye⁵⁷ tekintetében sokféle lehetőség felmerülhet, és valószínűsíthető, hogy a perek jelentős része internetes felhasználáshoz fog kapcsolódni, ami gyakran jelentheti külföldi alperessel szembeni keresetindítást.

A sajtó-helyreigazítási eljáráshoz hasonlóan – a szabályozás ismételt szó szerinti átvétele miatt – itt is felmerül az a bírói gyakorlat által eldöntendő probléma, hogy míg a keresetlevél benyújtására rendelkezésre álló tizenöt napos határidő elmulasztása esetén igazolásnak van helye,⁵⁸ addig a szabályozás rögzíti⁵⁹ azt is, hogy a perben igazolásnak helye nincs.

A sajtó-helyreigazítási per szabályainak szó szerinti átvétele megjelenik a másodfokú eljárásban is: a másodfokú bíróság a fellebbezést a képmás-perben is legkésőbb az iratok beérkezésétől számított nyolc napon belül tárgyalni köteles,⁶⁰ annak ellenére, hogy a – természetesen jóval a sajtó-helyreigazítási per szabályainak megalkotását követően, a közelmúltban elfogadott – új Pp. koncepciója a „rendes perorvoslati eljárás kapcsán rögzített koncepcionális tételek” cím alatt mondja ki, hogy „A kötelező jogi képviselőre tekintettel nagyobb mértékben lehet alkalmazni a tárgyaláson kívüli elbírálást, és csak a felek kérelmére kell tárgyalást tartani.”⁶¹ A szabályozás hiányára tekintettel, a sajtó-helyreigazítási perhez hasonlóan ebben az esetben is a bírói gyakorlatnak kell kimondania azt, hogy természetesen a tárgyalási kötelezettség csak abban az esetben áll fenn, ha ennek egyéb feltételei megvannak, azaz ha külön intézkedésre a tárgyalást megelőzően nincs szükség.⁶²

6.4. A tárgyalásra és a bizonyításra vonatkozó szabályok. A szabályozás alapján⁶³ a tárgyaláson bizonyítás felvételének csak olyan bizonyítékokra

⁵⁶ Sántha Ágnes: A sajtóhelyreigazítási eljárás, 2113. o.

⁵⁷ Sajtó-helyreigazítás perben annival talán egyszerűbb az eljárási határidő betartása, hogy az alperesként perbe állítható médiaszolgáltató, szerkesztőség vagy hírügynökség esetén bírósági gyakorlat az idézés fax útján történő kézbesítése, amire viszont a képmás-perben sokszor (pl. magánszemély alperes esetén) nincs lehetőség.

⁵⁸ Pp. 346/B. § (3) bekezdés

⁵⁹ Pp. 346/C. § (2) bekezdés

⁶⁰ Pp. 346/E. § (1) bekezdés

⁶¹ Pp. koncepció 76. oldal

⁶² Sántha Ágnes: A sajtóhelyreigazítási eljárás, 2113. o.

⁶³ Pp. 346/D. § (2) bekezdés

vonatkozóan van helye, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy azokkal a felperes bizonyítsa, hogy a képmás vagy a hangfelvétel elkészült, illetve azt felhasználták, illetve hogy azokkal az alperes bizonyítsa, hogy a felperes az elkészítéséhez, illetve a felhasználásához hozzájárult, vagy a felperes hozzájárulására törvény alapján nincs szükség. Bizonyítás felvételének van helye továbbá, ha az az objektív jogkövetkezmények alkalmazása körében szükséges; e tényeket annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valóban fogadja el. Bizonyítás felvételének olyan bizonyítékokra vonatkozóan van helye, amelyek a tárgyaláson rendelkezésre állnak, vagy amelyeket a felek nyomban felajánlanak.

Ennek alapján az eljárásban korlátozott a bizonyítandó és bizonyítható tények köre. Egyrészt a felperes bizonyítja a képmás, hangfelvétel elkészültét, felhasználását. A felperes bizonyítási kötelezettsége ennyiben ki is merül, és a sajtó-helyreigazítási perhez hasonlóan a további bizonyítás vonatkozásában a bizonyítási teher megfordul: az alperesnek kell bizonyítania a felperesi hozzájárulást, vagy azt, hogy hozzájárulásra nem volt szükség. Az a sajtó-helyreigazítási perben is nehézséget okoz, hogy az alperes a rá háruló bizonyítási tehernek eleget tegyen, azaz, hogy igazolja, hogy a tényállítása nem volt valótlan. Miután azonban a képmás, hangfelvétel elkészítéséhez, illetve felhasználásához való hozzájárulás nincs formaisághoz kötve,⁶⁴ tehát akár ráutaló magatartással is⁶⁵ megtehető, az alperes abba a lehetetlen helyzetbe kerülhet, hogy – a rövid határidőn belül beszerzett, a tárgyaláson azonnal rendelkezésre álló, vagy rögtön felajánlott bizonyítási eszközökkel – azt kell igazolnia, hogy a felperes ráutaló magatartással (például egy fejbőlintással) hozzájárult a képmás elkészítéséhez.⁶⁶

Aggályos, hogy a módosítás következtében az eljárási szabályokat tartalmazó Pp. a bizonyítási teher felekre való telepítésével, dogmatikailag helytelenül anyagi jogi rendelkezésekkel került kiegészítésre. A szabályozás mintapéldájaként szolgáló sajtó-helyreigazítási perben a bizonyítási teher alakulásának alapjait nem a Pp., hanem a külön anyagi jogi szabályozás tartalmazza.

A szabályozás kitér olyan esetekre, amikor a képmás, hangfelvétel készítéséhez, felhasználásához nincs szükség hozzájárulásra: azaz lefedi azt, amikor tömegfelvételtől, nyilvános közéleti szereplésről készült felvételtől van szó,⁶⁷ illetve, amikor az érintett személy közéleti szereplő.⁶⁸

⁶⁴ „A hozzájárulás formáját a jog természetesen nem írja elő, a mindennapi életben a ráutaló magatartással való hozzájárulás a gyakori, mikor is a hozzájárulást a tiltakozás, az elhárítás hiánya fejezi ki.” dr. Székely László: Általános szabályok és egyes személyiségi jogok, in: *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz* (szerk.: dr. Vékás Lajos, dr. Gárdos Péter), Budapest, WoltersKluwer Kft., 2014.

⁶⁵ Így „Ha az érintett személy a képfelvétel tanulsága szerint egyértelműen tudott a felvétel elkészítésének tényéről (pl. »pózolt« a kamera kedvéért), akkor a felvétel elkészítéséhez adott hozzájárulása vélelmezhető.” Fézer: i.m. 302. o.

⁶⁶ Ugyanakkor „ha olyan eseményen vesz részt valaki, ahol felvétel készül, a megjelenéssel, mint ráutaló magatartással megadja a kép készítéséhez, illetve a körülményekből adódóan akár a felhasználáshoz is a hozzájárulását”. Székely László, Vékás Lajos: Személyiségi Jogok, in: *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal* (szerk.: Vékás Lajos) Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2013, 54. o.

⁶⁷ Ptk. 2:48. § (2) bekezdés

⁶⁸ Ptk. 2:44. §

Gyakorlati problémát okozhat, hogy a szabályozás nem rendelkezik arról az esetről, amikor a képmás, hangfelvétel készítésére, felhasználására más jogsértés bizonyítása érdekében került sor. Életszerű példa utóbbira a bűnelkövetőről készült felvétel, amikor egy képmás felhasználása (pl. bankrabló fényképének médiában való közzététele) egyértelműen szükséges és társadalmilag hasznos. A példánál maradva: abszurd módon a képmása közlését sérelmesnek tartó bankrabló keresetindítása esetén, a bíróság előtti soron kívüli eljárásban, azonnal rendelkezésre álló vagy nyomban felajánlott bizonyítási eszközzel az alperest terheli annak bizonyítása, hogy a képmás felhasználáshoz nem volt szükség a felperesi hozzájárulásra, illetve hogy a jogérvényesítéssel a felperes joggal való visszaélést valósít meg. A régi Ptk. ezt a kérdés rendezte a 80. § (3) bekezdésében annak rögzítésével, hogy a súlyos bűncselekmény miatt büntető eljárás alatt álló személyről készült képmást nyomós közérdekből vagy méltánylást érdemlő magánérdekből hatósági engedéllyel felhasználható. A Ptk. ezt a szabályozást elhagyta, ami természetesen nem jelenti azt, hogy egyes ágazati törvények ezt ne engedhetnék meg továbbra is,⁶⁹ azonban az engedély igazolása a soron kívüli eljárásban problémás lehet.

A Pp. 346/D.§ (3) bekezdése alapján a tárgyalást legfeljebb nyolc napra lehet elhalasztani, és csak abban az esetben, ha ezt valamelyik fél kéri, továbbá, ha egyidejűleg valószínűsíti az általa felajánlott bizonyítás eredményességét. Kérdésként merül fel az, hogy ha a bizonyítási indítvány tanú meghallgatására vonatkozik, hogyan tudja a fél valószínűsíteni azt, hogy a meghallgatni kért tanú eredményesen fogja bizonyítani az állítását? Továbbá az is kérdéses, hogy a már kifejtettek szerint, a postai kézbesítés időigényességére tekintettel van-e értelme ilyen esetben is a kötött, 8 napos határidőnek.

7. Összegzés

A tanulmány bevezetésénél célul tűztük ki annak elemzését, hogy a már meglévő, általános szabályok szerint lefolytatható perre vonatkozó szabályozás mellett indokolt volt-e egy új, különleges eljárás létrehozása, illetve hogy a bevezetett új per alkalmas-e a szabályozás céljának betöltésére. Miután hatástanulmány nem készült, nem állapítható meg, hogy számát tekintve hány ilyen típusú per indulhat, illetve hogy azoknak milyen társadalmi-gazdasági jelentősége lenne. Ennek következtében a szabályozás társadalmi igénye, a szabályozás indokoltsága és létjogosultsága nem került igazolásra.

Hatásvizsgálat hiányában nem történt meg a bíróság személyi, tárgyi és adminisztratív adottságainak és az új pertípus által rá rótt kötelezettségek hatásainak a felmérésére, azaz nem folyt arra vonatkozóan vizsgálat, hogy a bíróságok rendelkeznek-e az újabb soron kívüli eljárás határidőben való lefolytatására megfelelő kapacitással,⁷⁰ illetve ha nem, akkor a probléma milyen költségigénnyel bír, és milyen

⁶⁹ dr. Székely László: *Általános szabályok és egyes személyiségi jogok*, 161. o.

⁷⁰ Ennek vizsgálata pedig a Pp. koncepció szellemében is szükséges lenne, amely a 38. oldalán kifejezetten rögzíti is, hogy az eljárások gyorsításának kulcsa nem a sajátos perjogi szabályokban, pl. a külön eljárási rendekben, azokon belül a határidő szabályozásokban van, hanem a bírák személyes minőségében és a leterheltségüket pozitívan befolyásolni képes szervezeti szabályozásban, valamint a

többletforrásból oldható meg. Mivel a módosítás indokolása a módosítás társadalmi igényére vonatkozóan csak azt az utalást tartalmazza, hogy a magánélethez való jogot „jellemzően a képmással és hangfelvétellel való visszaéléssel lehet megsérteni”,⁷¹ nem állapítható meg, hogy a kiemelt személyiségi jogok a valóságban mennyire privilegizáltak, illetve hogy ennek következtében mennyi új típusú per fog megindulni. Ha ez valóban nagyszámú és jelentős lesz, akkor a hatékony működés érdekében fel kellett volna mérni és biztosítani kellett volna a szükséges tárgyi és személyi feltételeket, ha viszont jelentéktelen számú ügy várható, akkor a szabályozás bevezetése volt felesleges.⁷²

Az eljárásrendi szabályok alapján az látszik megállapíthatónak, hogy bár a szabályozás indoka és célja, a személyiségi jogok védelme maximálisan támogatandó, a módosítás átgondolatlansága, az előkészítő szakaszban az egyeztetések hiánya miatt a cél a megalkotott eljárásrenddel hatékonyan nem érhető el. A bemutatottak alapján az új pertípus azt eredményezi, hogy ugyanazon jogviszonyban, ugyanazon tényállás alapján ugyanazon felek között két pert is le kell folytatnia a bíróságnak, az egyiket kötött határidővel, soron kívül. Az eljárások megkettőzése akadály a hatékonyságnak és az átláthatóságnak, továbbá jogbizonytalansággal kapcsolatos problémákat vethet fel.

Ugyanakkor, a módosítás általános indokolásában kitűzött, elérni kívánt cél a módosítás nélkül is érvényesíthető a már korábban létező jogintézmény, a Pp. 156. §-ban szabályozott ideiglenes intézkedés megfelelő alkalmazásával. Az ideiglenes intézkedés mind célját, mind tartalmát tekintve alkalmas a jogalkotó által kitűzött gyors és hatékony jogvédelmet megvalósítására.

A módosítással a jogalkotó minden tekintetben figyelmen kívül hagyja az új Polgári perrendtartás megalkotására irányuló szándékot azzal is, hogy az új különleges pertípus bevezetésének szükségességéről való döntést nem bízta az új Pp.-re, a szabályozás módjával kapcsolatos döntéssel nem várta meg a Pp. újraszabályozását, de ezen felül azzal is, hogy számos, a Pp. koncepcióban már lefektetett szabályozási elvvel, rögzített elgondolással ellentétesen szabályozta a képmás-pert. Ezek közül a legjelentősebb annak figyelmen kívül hagyása, hogy a Pp. koncepció alapján különleges perre vonatkozó szabályozás csak kivételesen, indokolt esetben lehetséges, azaz ahhoz nem szolgálhat alapul kizárólag a gyors jogvédelem biztosítása, valamint, hogy egy per hatékonyságának elérése nem feltétlenül a határidők szűkítésével valósulhat meg.

Mindezek alapján az a következtetés vonható le, hogy a bevezetett pertípus a kívánt jogvédelmi célt nem tudja biztosítani, továbbá számos eljárásjogi problémát vet fel, viszont a „rövid időn belüli reagálás és szankcionálás” egy már rendelkezésre álló szabályozással, illetve annak egyszerű módosításával is biztosítható lett volna.

perek hatékony elintézését lehetővé tevő szabályokban rejlik.

⁷¹ T/3018 sz. törvényjavaslat 3. oldal

⁷² Messzemenő következtetések levonására semmiképpen sem alkalmas, de mégis érdekességképpen megemlítendő, hogy a Fővárosi Törvényszék lajstromadatai alapján a pertípus 2015. április 2-i bevezetése és a kézirat 2015. május 26-i lezárása közötti időszakban a Fővárosi Törvényszéken egyetlen ügy sem került képmás és hangfelvétel érvényesítése iránti perként lajstromozásra.